

УДК 378:316.7:1(091):[37.014.5+323.21]

DOI: 10.17721/2413-7065.1(94).2025.322787

ГЛОБАЛЬНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ В СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ОСВІТІ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ

Інна КУЗНЕЦОВА

orcid.org/0000-0002-4292-2092

доктор філософії (PhD, філософія), доцент, старший науковий співробітник
Інституту культурології Національної академії мистецтв України
email: vchenarada.iknamu@gmail.com

Руслана МНОЖИНСЬКА

orcid.org/0000-0001-8459-3496

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології
Київського національного університету технологій та дизайну
email: ruslanamnozhynska@gmail.com

Олена БАЙРАМОВА

orcid.org/0000-0002-3199-0612

кандидат філософських наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Дунайського інституту водного транспорту
Державного університету інфраструктури та технологій
email: bairamova3456@gmail.com

Анотація. Аналізується діалектика глобального та національного в сучасній вищій освіті через призму філософських та культурологічних підходів. Досліджується можливість подолання суперечностей між глобальним і національним у сфері освіти для запобігання конфлікту та створення простору для їх синтезу, що відкриває нові можливості для розвитку.

Ключові слова: глобалізація, національна ідентичність, герменевтика, філософія освіти, цінності, синтез, діалектика, мова.

Постановка проблеми. Діалектика глобального та національного в сучасній вищій освіті є однією з ключових проблем сучасного гуманітарного дискурсу. Глобалізація, що формує універсальні стандарти й тенденції, часто вступає в конфлікт із прагненням зберегти локальні культурні ідентичності. Саме цей конфлікт свого часу став перешкодою на шляху прийняття Конституції Європейського Союзу, оскільки національні інтереси окремих держав виявилися несумісними із баченням спільного

європейського майбутнього [8]. Ця розбіжність відобразилась і на сфері освіти. При впровадженні принципів Болонського процесу вітчизняні освітянські бюрократи формально імплементували Болонські декларації, зберігаючи патерналістську радянську систему підготовки працівника (як носія перевіреного знання), замість підготовки критично мислячої особистості, здатної, за філософією Болонської системи, до конкуренції. Формалісти не сприйняли європейської кредитної системи трансферу залікових

© Кузнєцова І., Множинська Р., Байрамова О.

одиниць трудомісткості (European Credit Transfer System). Адміністративна система виявила недовіру до свободи вибору студентом власного розвитку за нормами концепції «навчання впродовж усього життя», чим перешкоджала впровадженню ECTS в Україні [1; 11].

На нашу думку, важливо враховувати тенденції історії людиномірного дискурсу. *Психологізм* (кінець XVIII – початок XIX ст.) інтерпретував соціальні, політичні та етнографічні явища через призму психічних феноменів. *Соціологізм* (кінець XIX – початок XX ст.) тлумачив різноманіття людських явищ через соціальні структури та закономірності. *Культуроцентризм* (друга половина XX ст. – до сьогодні) розглядає соціум як феномен, занурений у культуру. Філософія ж складає концептуальне ядро освіти – філософію освіти. Якість останньої розглядається як людиноцентричне вчення про мудре ставлення до світу загалом та соціального світу зокрема [19].

Саме діалектичний метод філософії пропонує шлях пошуку і віднайдення істини у процесі раціональної дискусії, зіткнення тези (глобальне) та антитези (національне), результатом чого є синтез – нова взаємодія вищого рівня. Такий підхід достатньо гнучкий, щоб утриматись від редукціонізму марксистського матеріалізму, який зводить усі соціальні процеси до економічних чинників і водночас дає можливість уникнути нігілізму та фрагментарності постмодернізму, що заперечує можливість цілісного бачення ідентичності.

Унікальна гегелівська діалектика дає змогу подолати однобічність, властиву як матеріалістичному, так і суб'єктивістському підходам, пропонуючи сприймати розвиток як процес,

в якому протиріччя не руйнують цілісність, а стають джерелом її якісної трансформації. Саме тому за основу дослідження ми взяли діалектику, оскільки її методологія дає можливість осмислити динамічну взаємодію глобального і національного не як статичний конфлікт чи домінування одного над іншим, а як процес, що відкриває нові можливості для розвитку культури, освіти та ідентичності.

Певну увагу приділено критичному осмисленню марксистського діалектичного матеріалізму, який залишив важку спадщину для розуміння освіти в Україні. У XX столітті марксистська концепція освіти як інструмента класової боротьби суттєво вплинула на освітні системи соціалістичних країн. Національне розглядалося як перехідний етап на шляху до інтернаціонального братства пролетаріату. У ранньому СРСР ця ідея знайшла відображення у політиці коренізації, яка, щоб зміцнити лояльність до нової соціалістичної держави, тимчасово підтримувала розвиток національних мов і культур. Однак, починаючи з 1930-х років, акцент змістився: національне почали розглядати як загрозу єдності союзу, і політика інтернаціоналізму трансформувалася у русифікацію, а освіта стала інструментом створення уніфікованої ідентичності. Таке явище відомий французький структураліст Мішель Фуко назвав «дисциплінарністю». Це призвело до того, що ідентичність намагалися формувати через відрив від національних традицій і культур, замінюючи їх «спільною» радянською історією та ідеологією.

Наше дослідження базується на аналізі конкретних історичних процесів, таких як розвиток освітніх програм

після Другої світової війни в межах Плану Маршалла [4], вплив європейської інтеграції на системи освіти Східної Європи [7; 18], а також реформа української вищої освіти, що відбувається в умовах війни та глобальної кризи [9; 10; 14; 15; 17]. У центрі уваги – вища освіта як простір, де глобальне і національне не лише зіштовхуються, але й взаємодіють, творячи нові форми буття.

Аналіз досліджень та публікацій.

Сучасна наукова література, присвячена проблемі діалектики глобального та національного в освіті, надає глибокий матеріал для розгляду сукупної людської діяльності, що попри її розмаїття, а подекуди – хаотизацію, здійснюється за певними законами, безвідносно до того, усвідомлюють їх самі учасники чи ні. Зокрема, автори [1; 2; 6; 7; 11; 18; 16] детально аналізують процеси інтернаціоналізації вищої освіти, наголошуючи на глобальних викликах, що спонукають університети до адаптації освітніх програм, попри загрозу втрати локальних особливостей. В їхніх наукових працях окреслені моделі та механізми інтеграції національних освітніх систем у світовий простір, що важливо у контексті нашого дослідження.

К. Журба, висвітлюючи проблеми формування національної ідентичності, акцентує увагу на освітньому середовищі як на ключовому чиннику у вихованні громадянської свідомості, особливо в умовах розбудови незалежних держав [8]. Методи і форми позааудиторної роботи, що сприяють формуванню національної ідентичності студентської молоді, розглянуті дослідниками [4; 5].

Ідеї, пов'язані з діалектикою розвитку та протиріччям між зовнішнім

і внутрішнім, сутністю і явищем, глобальним і локальним, що доводять розвиток та оновлення цілого, а не його руйнування, висвітлені в працях [9; 13] як метод пізнання. Вони спонукають до збереження локальної культурної ідентичності, створення моделі формування національної ідентичності в умовах глобального впливу.

У контексті гуманізації освіти заслуговують на увагу оновлені підходи до інтеграції етичних і культурних аспектів у сучасні освітні програми [12], що висвітлюють філософські парадигми сучасної освіти та наголошують на провідній ролі громадянської ідентичності в процесах навчання.

Критичне осмислення марксистського розуміння освіти як інструмента ідеології [3] підкреслює недоліки матеріалістичного підходу і сприяє пошуку альтернативних моделей, зокрема таких, що базуються на культурній ідентичності та діалозі.

Проведений аналіз наукових публікацій підтверджує актуальність теми дослідження та є теоретичною основою для подальшого вивчення діалектики глобального і національного в сучасній вищій освіті.

Мета статті полягає в аналізі діалектики глобального і національного в сучасній вищій освіті та у виявленні її впливу на формування національної ідентичності в умовах глобалізації. Стаття націлена на розкриття змісту освітнього простору як діалогу ідей, у якому локальне і глобальне не лише конфліктують, а й утворюють нові форми культурного буття та ідентичності.

Виклад основного матеріалу. Дослідження діалектики глобального та національного в освіті потребує чіткого

методологічного підходу, що дає змогу розглядати ці явища у їхній взаємодії. Глобальне є універсальною системою цінностей, стандартів і методик, що поширюється через глобалізаційні процеси. Водночас національне відображає локальні особливості – мову, культуру, традиції, які слугують основою формування ідентичності.

Концепція діалектики передбачає, що протиріччя між тезою (глобальне) та антитезою (національне) є рушійною силою розвитку, а їхній конфлікт призводить до появи синтезу – нового рівня, який зберігає елементи обох сторін, але виходить за їхні межі. Історія заснування та розвитку єдиного Європейського простору вищої освіти доводить пріоритет гуманітаристики. Починаючи від Сорбонської (1998) та Болонської (1999) декларацій, європейські країни-підписанти опікуються збереженням незалежності і самостійності вищих навчальних закладів, які добровільно узгоджують принципи Болонської декларації без жорстких юридичних зобов'язань. Серед ключових цілей означено формування й зміцнення інтелектуального, культурного, соціального і науково-технічного потенціалу Європи та посилення ролі університетів як носіїв європейської свідомості у забезпеченні захисту та розвитку європейських культурних цінностей шляхом створення умов для становлення особистості (гуманітарний контекст). Втім номінальне впровадження системи стандартів, спрямованих на уніфікацію освітніх систем Європи для створення єдиного простору академічної мобільності, призводить до формального результату і культурної деградації суспільства.

Однак антитеза про локальні

традиції освітніх систем викликала критику і спротив не тільки в Україні. У Франції, країні підписання протоколів глобального оновлення системи освіти, впровадження Болонської системи також супроводжувалося протестами студентів, які побоювалися, що стандартизація може призвести до втрати унікальних аспектів французької академічної традиції.

Трансформаційні реформи вищої освіти в Україні практично мали замінити непродуктивну марксистську теорію, що розглядала освіту як інструмент відтворення матеріальних умов і панівної ідеології. Такий підхід домінував у соціалістичних державах, де національна ідентичність часто підпорядковувалася ідеям інтернаціоналізму. У СРСР, наприклад, освіта була спрямована на формування радянської людини, а національні особливості витіснялися уніфікованими стандартами, орієнтованими на ідеологію [3].

Проте редукція освітніх процесів до матеріалістичних умов ігнорує роль культури, ідей та діалогу. Альтернативний підхід, який ми пропонуємо, розглядає освіту як простір для формування ідентичності через взаємодію глобальних і локальних цінностей. Цей підхід дає можливість враховувати як матеріальні, так і духовні аспекти розвитку особистості та суспільства.

Протиріччя між глобальним і національним не є виключно сучасним феноменом. Так, у період європейських колоніальних імперій освіта часто використовувалася як інструмент культурної асиміляції. Колоніальні школи в Індії, створені за британським зразком, прищеплювали учням англійські цінності, але водночас сприяли появі синтезу:

індійські інтелектуали адаптували західні ідеї, інтегруючи їх зі своїми культурними традиціями. Такий синтез дав поштовх до національного відродження та боротьби за незалежність.

Сучасний етап глобалізації ставить схожі питання. Наприклад, у країнах Азії освітні системи адаптують західні стандарти, зберігаючи національний культурний контекст. Китайські університети, сприймаючи західні освітні моделі, інтегрують англійську мову і водночас активно популяризують свою історію, філософію та мову як частину освітньої стратегії.

Отже, діалектика глобального та національного в освіті є процесом, що розгортається через конфлікти та сурогатні рішення. Використання гегелівської методології при аналізі впливу глобалізації на освітній простір в історичній ретроспективі дає змогу осмислити ці процеси не як протистояння, а як можливість створення нових форм ідентичності, де глобальне і локальне збагачують одне одного. Процеси глобалізації трансформують сучасну систему освіти, створюючи нові виклики для національної ідентичності.

У часи колоніалізму освіта часто використовувалася як інструмент культурної асиміляції. Британська імперія впроваджувала англійську мову та освітні стандарти в колоніях, зокрема в Індії. З одного боку, це давало можливість індійському суспільству отримати доступ до європейської науки й культури, а з іншого – така політика сприяла витісненню локальних традиційних знань і мов. Тобто система освіти колонізаторів одночасно була і засобом гноблення, й інструментом опору. Індійські інтелектуали, такі як Махатма Ганді, використовували

європейську освіту для розуміння колоніальних структур і власної боротьби за незалежність.

Для України позбавлення колонізації рф через проголошену/проголосовану у 1991 році незалежність не позначилось гідним чином на ставленні місцевого чиновництва до гуманітаристики як до простору духовного зростання громади. Недооцінка державними структурами важливості гуманітарного знання призвела до системної помилки: ототожнення у сприйнятті європейцями освіченої/просвітленої людини української культури, яка торує шлях світла (*via lucis*), з московитом-рашистом, нащадком лицемірних андрофагів (Ἄνδροφαγός, (грецьк.), канібалами (укр.), що мали найгідкіші звичаї, не визнавали ні прав, ні свобод людини (Геродот). Людиноцентричній Європі бракувало критичного погляду на артикульовану реваншистською московщиною образу на світ демократії, щоб не потрапити до тенет кремлівської пропаганди (фейків). Мета пропаганди – призвичаїти європейців до можливості/потреби змінити демократично встановлений (за підсумками Другої світової війни та ліквідації у 1991 році комуністичної тоталітарної системи) європейський порядок через легалізацію диктатури та територіальної експансії. Перманентному насаджуванню міжнародній спільноті самопроголошеного кремлем права на «свої сфери впливу» посприяло сформоване проросійське лобі в освітній, культурній, економічній та політичній сферах провідних країн світу. Російські та світові комунікаційні канали кремлівської пропаганди десятиліттями здійснювали системне інформаційне насильство – впроваджували ординські наративи про

пошук символічного Іншого, надумана ворожість якого мала виправдати пост-імперську травму рф.

За цих обставин мова завжди була ключовим інструментом у формуванні ідентичності. ХХ століття демонструє низку прикладів її використання для контролю та створення нових культурних моделей. У соціалістичних державах мовна політика була частиною ідеологічного проекту. Наприклад, у СРСР одним із важливих елементів формування нової радянської людини стало масове впровадження в обіг слова «товарищ». Використання цього терміна переслідувало ідею уніфікації соціальних відносин та усунення традиційних (етнічних) форм звертання, зокрема таких, як в українській мові «пане», «панно», «добродію», які ідентифікували персоніфікованість. Слово «товарищ» набуло статусу символу нової ідентичності, побудованої на ідеях рівності, колективізму та підпорядкування особистого колективному. Його використання стало формою мовного контролю, який охоплював усі аспекти суспільного життя.

У системі освіти звертання «товарищ» використовувалося для стирання відмінностей між соціальними групами, закладаючи основи нового ідеологічного мислення. Такий мовний контроль був покликаний викоринити не лише дореволюційні ідентичності, а й будь-які спроби збереження локальних традицій, які б суперечили соціалістичному ідеалу. Наведений приклад демонструє, як мова може слугувати інструментом для формування ідентичності, створення нової системи цінностей і підпорядкування особистого державному ідеалу.

У ХХІ столітті глобалізація сформувала нові виклики перед національними

системами освіти. Інтеграція країн Східної Європи у Європейський Союз супроводжувалася впровадженням європейських стандартів освіти, що вимагало розробки нових навчальних програм і використання англійської мови як основної при викладанні міжнародних курсів. Проте впровадження англійських програм у вищих навчальних закладах Латвії викликало побоювання щодо можливості послаблення ролі латвійської мови у вищій освіті. В Україні процес європейської інтеграції супроводжується популяризацією української мови на всіх рівнях освіти.

Особливу роль у трансформації освіти відіграють кризові умови. В Україні, починаючи з 2014 року, освітня реформа проводиться в умовах війни, що посилює суперечності між необхідністю інтеграції до європейського простору та збереженням національної ідентичності. З одного боку, війна стимулювала посилення національних елементів в освіті: популяризацію української мови, культури та історії. З іншого – адаптація до європейських стандартів вимагає використання англійської мови та впровадження нових форм співпраці з міжнародними інституціями, визнання принципів толерантності, що розглядається частиною українського суспільства як загроза культурній самобутності й національній ідентичності українців. Попри всі виклики спротив між глобальним і національним може стати стимулом для розвитку. Освітній простір дає змогу переосмислити ідентичність у новому ракурсі, коли національні та глобальні елементи не опираються, а взаємозбагачуються.

Освіта є простором, у якому глобальні та національні цінності можуть

перебувати в діалозі, що сприяє становленню людини. У цьому контексті ідеї постметафізичної філософії, зокрема концепція герменевтики, формують унікальний підхід до розуміння освітнього процесу. На думку представників цього напрямку, кожна культурна традиція є унікальним «горизонтом», який формується через історичний і культурний досвід [20]. Герменевтичний діалог, заснований на «злитті горизонтів», відкриває можливість для синтезу універсального та локального. У сучасній освіті ці горизонти сходяться: університети стають майданчиком для зустрічі різних культур, мов, традицій і цінностей. Герменевтичний підхід передбачає, що метою такого зіткнення є не асиміляція чи уніфікація, а взаєморозуміння, коли кожна сторона збагачується через діалог. Статус англійської мови як мови викладання у багатьох країнах відкриває студентам доступ до світової академічної спільноти. Якщо ж цей процес супроводжується повним витісненням локальних мов, герменевтичний діалог стає неможливим. Вдалим прикладом синтезу – освітні програми, які дають можливість одночасно вивчати наукову літературу англійською мовою (інструмент глобального знання) і національне письменство мовою оригіналу (носії локальної ідентичності).

Означене Г. Гадамером «злиття горизонтів» не є автоматичним. Це тривалий процес, який вимагає поваги до власної традиції і водночас відкритості до іншого. У сфері освіти це означає, що локальна ідентичність має бути інтегрована у глобальний контекст, а не замінена. За Г. Гадамером, традиція – це не статична спадщина, а динамічний процес, що розвивається у діалозі із сучасністю. Освіта може переосмислювати національні

традиції, не зводячи їх до символів мимого, а послуговуючись у формуванні сучасної ідентичності.

Прикладом є українські університети, які після 2014 року значно посилили акцент на вивченні національної культури й історії, інтегруючи ці курси у глобальні програми, що дає змогу студентам усвідомлювати власну ідентичність у міжнародному контексті. Герменевтичний підхід допомагає зрозуміти, що конфлікт між глобальним і національним у сфері освіти є не загрозою, а лише умовою розвитку. Університети та освітні програми можуть стати простором, де створюються нові культурні моделі, які поєднують універсальні й локальні елементи, надаючи традиції статусу діалогу з глобальними цінностями.

Наприклад, країни Скандинавії інтегрують міжнародні програми з акцентуванням на національних соціальних цінностях, що створює унікальну модель, яка не лише відповідає глобальним викликам, але й зберігає локальну специфіку.

У цьому контексті критичне осмислення марксистського підходу до знищення локальних ідентичностей заради створення нової «інтернаціональної» людини дає можливість оцінити/визнати пріоритет герменевтичного підходу, заснованого на синтезі, який збагачує обидві сторони.

Отже, освіта є унікальним дискурсивним простором, де глобальні й локальні горизонти взаємодіють, навіть зливаються при формуванні нових ідентичностей. Послуговуючись ідеями Г. Гадамера, можна побачити, що герменевтичний діалог дає змогу зрозуміти ці процеси. Освітні інституції, які стають майданчиком для цього діалогу,

виконують важливу роль у сучасному світі, допомагаючи формувати особистостей, здатних взаємодіяти як із власною традицією, так і з глобальними викликами.

Висновки. Діалектика глобального та національного у сфері сучасної вищої освіти є не лише полем протестного потенціалу, а й простором творчого діалогу, який дає можливість критично осмислити проблеми ідентичності. Аналізуючи ці процеси через призму гегелівської методології та сучасної філософської думки, зокрема ідей Г. Гадамера, автори критично оцінили редуccionістський характер марксистського підходу до освітнього процесу, що ігнорував роль культури, діалогу, традицій у становленні особистості. На противагу йому герменевтичний підхід розглядає освіту як можливість зустрічі локальних традицій та глобальних стандартів для створення нових форм культурного буття.

Для національних освітніх систем глобалізація відкриває нові можливості, але й створює проблеми. З одного боку, інтернаціоналізація сприяє академічній мобільності, обміну знаннями та впровадженню передових технологій. З іншого – вона часто супроводжується уніфікацією, яка може призвести до втрати культурної самобутності. У цьому контексті освітній процес потребує державного інституційного захисту – переосмислення, яке б враховувало як необхідність інтеграції у глобальний світ, так і збереження національної ідентичності.

Неможливо успішно подолати існуюче у світі колоніальне розуміння України без критичного переосмислення марксистського підходу до освіти, що є відповідальністю гуманітарного знання.

Малоймовірно досягнути справедливого миру без професійної підготовки активних гуманітаріїв, спроможних креативно вирішувати системні суспільні проблеми, унікальність яких потребує інноваційних рішень. Отже, система вищої освіти України повинна визнати кризу гуманітарних дисциплін та системно вкладати ресурси у формування правдивого знання про Україну як для співвітчизників, так і для закордонного реципієнта. Означене є відповідальністю вітчизняних науковців-гуманітаріїв, які мають запропонувати світові нові сенси.

Освітні системи сучасності мають бути простором діалогу, де локальні традиції переосмислюються у взаємодії із глобальними стандартами. Університети можуть і повинні стати платформами для цього діалогу, сприяючи інтеграції національної ідентичності у глобальну спільноту без втрати самобутності. Приклади реформування освіти у постколоніальних країнах, сучасних європейських державах та в Україні демонструють, що баланс між глобальним і національним є досяжним, якщо процес реформування враховує як потребу збереження локального контексту, так й інтеграцію у глобальний світ.

Отже, освіта стає не лише простором транслявання знань, але й формування ідентичності, коли взаємодія глобального і національного продукує нові можливості. Герменевтичний підхід, заснований на діалозі та взаєморозумінні, пропонує перспективну модель для подолання конфліктів і створення нового освітнього порядку, що відповідає викликам сучасності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анісімова, О. Е. Інтернаціоналізація як ключовий напрям інтеграції вищої освіти у світовий освітній простір. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 39. С. 90–94.
2. Анісімова, О. Ю. Інтернаціоналізація вищої освіти: моделі та механізми. *Освітня аналітика України*. 2019. № 3(7). С. 97–110.
3. Баранівський, В. Вчення Карла Маркса та наслідки спроб його реалізації. *Політичний менеджмент*. 2008. № 2. С. 161–166.
4. Безлюдна, В., Мартинюк, В. Форми та методи формування національної ідентичності студентської молоді в позааудиторній роботі. *Молодь і ринок*. 2021. № 7–8 (193–194). С. 6–11.
5. Бова, З. В. Становлення соціальної ідентичності студентської молоді в інтеркультурному освітньому просторі. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2008. № 3 (24). С. 16–19.
6. Горбань, О. В. Філософська парадигма сучасної освіти в постіндустріальному суспільстві. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філософія*. 2020. Т. 31 (70). № 1. С. 1–4.
7. Горбунова, Л. Трансформативне навчання дорослих: поворот до «Цілісного розуміння» людини. *Філософія освіти*. 2017. № 1 (20). С. 97–127.
8. Журба, К. О. Проблема формування національної ідентичності зростаючої особистості в умовах розбудови незалежної України. *Вісник НАПН України*. 2021. № 3. С. 26–30.
9. Завгородня, О. В. Національна ідентичність: моделі та особливості формування. *Габітус*. 2024. № 64. С. 203–208.
10. Зінченко, В. Інструменти інтернаціоналізації наукової діяльності. *Інтернаціоналізація вищої освіти в Україні: методичні рекомендації / за ред. І. Степаненко*. Київ, 2016. С. 121–156.
11. Клімова, Г. П. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобальних викликів. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2021. № 1. С. 185–205.
12. Култаєва, М. Культурологічний поворот у філософії освіти: теоретико-методологічні можливості та практичні перспективи. *Філософія освіти*. 2012. № 1–2. С. 147–164.
13. Макарова, О. П. Формування громадянської ідентичності в закладах вищої освіти. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2020. Т. 31 (70). № 3. С. 153–157.
14. Позняк, С. І. Особливості освітнього простору сучасного суспільства в контексті розвитку ідентичності особистості. *Проблеми розвитку ідентичності особистості в освітньому просторі: зб. матер. круглого столу*. Київ, 2022. С. 51–56.
15. *Світоглядні пріоритети гуманізації вищої освіти: монографія / за ред. В. І. Лугового, Ж. В. Таланової*. Київ, 2017. 229 с.
16. Сікорська, І. Європейська освітня політика щодо інтернаціоналізації вищої освіти. *Інтернаціоналізація вищої освіти в Україні: методичні рекомендації / за ред. І. Степаненко*. Київ, 2016. С. 43–61.
17. Скар, О. М. До питання про культурну ідентичність сучасної молоді України: постановка проблеми. *Проблеми розвитку ідентичності особистості в освітньому просторі: зб. матер. круглого столу*. Київ, 2022. С. 57–62.
18. Степаненко, І. Інтернаціоналізація вищої освіти як комплексна стратегія: ключові концепти, проблеми і принципи впровадження. *Інтернаціоналізація вищої освіти в Україні: методичні рекомендації / за ред. І. Степаненко*. Київ, 2016. С. 6–42.
19. Тур, М. Г. Роль та місце філософії в освіті і науці. *Вісник гуманітарного наукового товариства*. 2014. Вип. 14. С. 68–77.
20. Gadamer, H.-G. *Wahrheit und Methode. Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik. Auflage*. Tübingen, 1990. 615 p. (дата звернення: 26.01.2025).

REFERENCES

1. Anisimova, O. (2021). Internationalization as a Key Direction of Integration of Higher Education into the World Educational Space. *Innovatsiina pedahohika* (Innovative Pedagogy), No. 39, pp. 90–94. [in Ukr.]
2. Anisimova, O. (2019). Internationalization of Higher Education: Models and Mechanisms. *Osvitnia analityka Ukrainy* (Educational Analytics of Ukraine), No. 3(7), pp. 97–110. [in Ukr.]
3. Baranivskyy, V. (2008). The Teachings of Karl Marx and the Consequences of Attempts to Implement it. *Politychnyi menezhment* (Political Management), No. 2, pp. 161–166. [in Ukr.]
4. Bezliudna, V., Martyniuk, V. (2021). Forms and Methods of Forming the National Identity of Student Youth in Extracurricular Work. *Molod i rynek* (Youth and the Market), No. 7–8(193-194), pp. 6–11. [in Ukr.]
5. Bova, Z. (2008). Formation of Social Identity of Student Youth in Intercultural Educational Space. *Visnyk NTUU "KPI". Filosofiia. Psykholohiia. Pedahohika* (Bulletin of NTUU "KPI". Philosophy. Psychology. Pedagogy), No. 3(24), pp. 16–19. [in Ukr.]
6. Horban, O. (2020). Philosophical Paradigm of Modern Education in a Post-Industrial Society. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Filosofiia* (Scholarly Notes of the V. I. Vernadsky TNU), Vol. 31(70), No. 1, pp. 1–4. [in Ukr.]
7. Horbunova, L. (2017). Transformative Adult Learning: A Turn to a "Holistic Understanding" of the Person. *Filosofiia osvity* (Philosophy of Education), No. 1(20), pp. 97–127. [in Ukr.]
8. Zhurba, K. (2021). The Problem of Forming the National Identity of a Growing Individual in the Conditions of Building an Independent Ukraine. *Visnyk NAPN Ukrainy* (Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine), No. 3, pp. 26–30. [in Ukr.]
9. Zavgorodnia, O. (2024). National Identity: Models and Features of Formation. *Habitus*, No. 64, pp. 203–208. [in Ukr.]
10. Zinchenko, V. (2016). Instruments of Internationalization of Scientific Activity. In I. Stepanenko, ed. *Internationalization of Higher Education in Ukraine: Methodological Recommendations*. Kyiv, pp. 121–156. [in Ukr.]
11. Klimova, H. (2021). Internationalization of Higher Education in the Context of Global Challenges. *Visnyk NIuU imeni Yaroslava Mudroho. Serii: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia* (Bulletin of the Yaroslav Mudryi National University of Law. Series: Philosophy, Philosophy of Law, Political Science, Sociology), No. 1, pp. 185–205. [in Ukr.]
12. Kultaeva, M. (2012). Culturological Turn in the Philosophy of Education: Theoretical and Methodological Possibilities and Practical Prospects. *Filosofiia osvity* (Philosophy of Education), No. 1–2, pp. 147–164. [in Ukr.]
13. Makarova, O. (2020). Formation of Civic Identity in Higher Education Institutions. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Psykholohiia* (Scientific Notes of the V. I. Vernadsky TNU. Series: Psychology), Vol. 31(70), No. 3, pp. 153–157. [in Ukr.]
14. Pozniak, S. (2022). Peculiarities of the Educational Space of Modern Society in the Context of the Development of Personal Identity. *Problems of the Development of Personal Identity in the Educational Space: Collection of Materials of the Round Table*, Kyiv, October 20. Kyiv, pp. 51–56. [in Ukr.]
15. Luhovoi, V., Talanova, Zh., eds. (2017). *Worldview Priorities of Humanization of Higher Education*. Kyiv, 229 p. [in Ukr.]
16. Sikorska, I. (2016). European Educational Policy on the Internationalization of Higher Education. In I. Stepanenko, ed. *Internationalization of Higher Education in Ukraine: Methodological Recommendations*. Kyiv, pp. 43–61. [in Ukr.]
17. Sknar, O. (2022). On the Question of the Cultural Identity of Modern Ukrainian Youth: Formulation of the Problem. *Problems of the Development of Personal Identity in the Educational Space: Collection of Materials of the Round Table*, Kyiv, October 20. Kyiv, pp. 57–62. [in Ukr.]

18. Stepanenko, I. (2016). Internationalization of Higher Education as a Comprehensive Strategy: Key Concepts, Problems and Principles of Implementation. In I. Stepanenko, ed. *Internationalization of Higher Education in Ukraine: Methodological Recommendations*. Kyiv, pp. 6–42. [in Ukr.]
19. Tur, M. (2014). The Role and Place of Philosophy in Education and Science. *Visnyk humanitarnoho naukovoho tovarystva* (Bulletin of the Humanities Scientific Society), No. 14, pp. 68–77. [in Ukr.]
20. Gadamer, H.-G. (1990). *Wahrheit und Methode. Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik. Auflage*. Tübingen, 615 p. [in Deu.]

Summary

THE GLOBAL AND THE NATIONAL IN CONTEMPORARY HIGHER EDUCATION: PHILOSOPHICAL AND CULTURAL ASPECTS OF IDENTITY FORMATION

Inna KUZNIETSOVA

orcid.org/0000-0002-4292-2092

Doctor of Philosophy, Associate Professor, senior research fellow,
Institute for Cultural Research of the National Academy of Arts of Ukraine
email: vchenarada.iknamu@gmail.com

Ruslana MNOZHYNKA

orcid.org/0000-0001-8459-3496

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
of the Department of Philosophy and Cultural Studies
Kyiv National University of Technologies and Design
email: ruslanamnozhynska@gmail.com

Olena BAIRAMOVA

orcid.org/0000-0002-3199-0612

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
Acting Head of the Department of Social Sciences and Humanities
Danube Institute of Water Transport of State University of Infrastructure and Technologies
email: bairamova3456@gmail.com

Relevance of the research. The dialectic between the global and the national in contemporary higher education is one of the key problems of modern humanitarian discourse. Globalization, which generates universal standards and tendencies, is often engaged in conflict with the desire to preserve local identity. It was this conflict that at one time became an obstacle to the adoption of the Constitution of the European Union, since the national interests of individual states turned out to be incompatible with the vision of a common European future. This disagreement was also reflected in the field of education. Under the conditions of globalization, which generates a consumer society through the standardization of values without taking into account the needs and characteristics of individual societies, national educational systems face challenges in preserving local

identity. The vulnerability of national values destabilizes social relations, in particular the system of moral and ethical values, which in any historical period is the basis for the formation and development of society. For a person in a liberal society, freedom of speech is a humanitarian and social value not only in itself but also as a component of conscience and a guarantor of all other freedoms and human rights.

The **purpose** of the article is to analyze the dialectics of the global and the national in contemporary higher education and to identify its impact on the formation of national identity in the context of globalization.

Conclusions. Modern educational systems should be a space for dialogue, where local traditions are reinterpreted in interaction with global standards. Universities can and should become platforms for this dialogue, contributing to the integration of national identity into the global community without losing their originality. Examples of educational reform in post-colonial countries, modern European states, and Ukraine demonstrate that the balance between the global and the national is achievable if the reform process takes into account both the need to preserve the local context and integration into the global world. Thus, education becomes not only a space for the transmission of knowledge but also for the formation of identity when the interaction of the global and the national produces new opportunities. A hermeneutic approach based on dialogue and mutual understanding offers a promising model for overcoming conflicts and creating a new educational order that meets the challenges of modernity.

Keywords: globalization, national identity, hermeneutics, philosophy of education, values, synthesis, dialectics, language.